

Kontrola a doplnění stávající sítě budek pro ptáky a netopýry na území města

Přelouč

duben 2018

Kontrola a doplnění stávající sítě budek pro ptáky a netopýry na území města

Přelouč

Pro: **MĚSTO PŘELOUČ**
Československé armády 1665, 535 33 Přelouč
IČ: 00274101, DIČ: CZ00274101

Zpracoval: EKOSFER Solutions, s.r.o.
Hradecká 566, 503 46 Třebechovice p. O.
IČ: 06082530, DIČ: CZ06082530

Autoři: Mgr. Aleš SVOBODA, Ph.D.

Foto: Archiv EKOSFER Solutions, s.r.o.

Třebechovice pod Orebem, duben 2018

Obsah

1. Úvod	1
1.1 Smluvní vztahy a předchozí činnosti v území	1
1.2 Cíle prací	1
2. Lokalizace území	1
3. Kontrola stávajících budek	2
3.1 Související činnosti	2
3.2 Výsledky kontroly	5
3.2.1 Sýkorníky a lejskovník	5
3.2.2 Ostatní typy budek a polobudek	6
4. Instalace nových budek	6
5. Aktuální stav sítě budek	8
5.1 Počty budek	8
5.2 GPS data	8
5.3 Mapové podklady	9
5.4 Následná péče a údržba	11
6. Instalace informačních cedulí	11
6. Souhrn	14
7. Reference a odborná činnost	15

1. Úvod

1.1 Smluvní vztahy a předchozí činnosti v území

EKOSFER Solutions, s.r.o. na začátku března 2018 provedla kontrolu, čištění a doplnění stávající budek budek pro ptáky a netopýry na území města Přelouč. Pro tuto činnost byly zástupcem Odboru životního prostředí MěÚ Přelouč vymezeny tři lokality, které se nacházely jak v rámci intravilánu města, tak na jeho okraji. Budky instalované již v předchozích letech se nacházely na dvou lokalitách, a to remízek v ulici Za Tratí, park v okolí Švarcavy; nová instalace budek byla provedena na náměstí u sokolovny. Na vybraných návštěvnický atraktivních lokalitách byly rovněž umístěny cedule s informacemi o projektu.

1.2 Cíle prací

Hlavními cíli realizovaných prací bylo:

1. posílení environmentálního povědomí obyvatel a návštěvníků města,
2. navýšení počtu hnízdních stanovišť pro dutinové druhy ptáků v rámci intravilánu,
3. navýšení počtu denních úkrytů netopýrů,
4. zajištění náhradních stanovišť po případném kácení a prořezávce,
5. výzkum a inventarizace hnízdění ptáků v městském prostředí,
6. možnost vytváření didaktických materiálů, provádění přednášek pro veřejnost,
7. propagace činnosti MěÚ Přelouč.

2. Lokalizace území

Vymezení ploch určených k rozvoji sítě budek pro ptáky a netopýry na návštěvnický atraktivních lokalitách v rámci území města Přelouče (červeně). Vysvětlivky: 1 – Ulice Za Tratí, 2 – Park v okolí Švarcavy, 3 – Náměstí u sokolovny. Podklad: www.mapy.cz.

3. Kontrola stávajících budek

3.1 Související činnosti

Kontrola a čištění všech dříve instalovaných typů budek (sýkorníky, lejskovníky, špačníky, kosníky, rehkovníky, kavkovníky a netopýrníky) vč. nového zaměření pomocí GPS a označení inventarizačním číslem byla provedena dne 4. 3. 2018.

Po kontrole technické stavu byla na základě pobytočných stop zanechaných v budce provedena **determinace organismů** obsazujících budku. Následně bylo provedeno vyčištění budky pro opětovné využití v příští hnízdní sezóně a zavěšení do původní pozice nebo i případné převěšení budky na vhodnější stanoviště. Všechny nalezené budky byly **zaměřeny pomocí GPS** v souřadnicovém systému WGS 84 a **označeny unikátním inventarizačním kódem** pro budoucí vyhodnocení obsazenosti jednotlivých pozic. V průběhu prací byly rovněž prováděny **drobné opravy budek** (zavěšení, upevnění dvířek nebo oplechování) a ve třech případech byla provedena výměna budek (2 ks sýkorníků, 1 ks špačníku).

Sledována byla **obsazenost jednotlivých typů budek** ptáky, savci a blanokřídlym hmyzem. Identifikace druhů ptáků, které dané budky využívaly, byla prováděna podle typu použitého hnízdního materiálu, vývržků, vajec, peří nebo uhynulých mláďat. Pro výpočet obsazenosti budek ptáky byly použity budky s dokončenými hnízdy. Budky odcizené nebo zničené nebyly v dané hnízdní sezóně započítány. Případný výskyt savců byl určován pomocí pobytočných stop zanechaných v budce (trus, zbytky potravy, hnízda) nebo na základě přímého pozorování. Blanokřídly hmyz byl identifikován do úrovně rodů podle tvaru a velikosti hnízd, vývojových stádií nebo uhynulých jedinců.

Kontrola lejskovníku v ulici Za trati

Kontrola polobudky pro kosy

Kontrola budky pro kavky

Kontrola a inventarizace budky pro netopýry

Kontrola a inventrizace budek pro sýkory

Kontrola polobudky pro rehky

Výměna poškozených budek

3.2 Výsledky kontroly

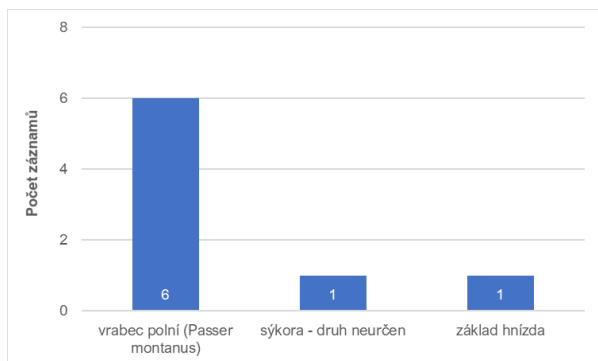
Kontroly obsazenosti budek pro ptáky (n=11) provedené v roce 2018 ukázaly, že **všechny budky byly ptáky využity**. Zaznamenány byly pobytové stopy nejméně 3 druhů ptáků – vrabec polní (*Passer montanus*), špaček obecný (*Sturnus vulgaris*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*). Dokončená hnízda ptáků byla nalezena v celkem osmi budkách (73%). Ostatní budky byly využity jako nocoviště ptáků nebo byly nalezeny pouze základy nedokončených hnízd. Pobytové stopy savců nebo blanokřídlého hmyzu nebyly ve vzorku ptačích budek zaznamenány.

Z kontrolovaných **budek pro netopýry** (n=3) byl jako úkrytové stanoviště cílových druhů využit pouze jeden, ostatní budky byly využívány pouze jako nocoviště ptáků.

3.2.1 Sýkorníky a lejskovník

Využití sýkorníků a lejskovníku ptáky bylo vlivem malého vzorku budek (n=6) vypočteno na 100 %. Dokončená hnízda ptáků byla nalezena v 83 % budek (5/6). Ze sedmi zaznamenaných hnízd celkem šest (86 %) náleželo druhu **vrabec polní** (*Passer montanus*), jedno hnízdo bylo stanovené jako hnízdo neurčeného druhu sýkory. Pobytové stopy savců nebo blanokřídlého hmyzu nebyly ve vzorku těchto ptačích budek zaznamenány.

Využití budek ptáky a počty nalezených hnízd u lejskovníků a sýkorníků (n=6) instalovaných na území města Přelouče, kontrola března 2018.

Lejskovník obsazený vrabcem polním (*Passer cf. montanus*) před vyčištěním

3.2.2 Ostatní typy budek a polobudek

S ohledem na malou velikost vzorku budek (n=8) jsou pro přehlednost výsledky obsazenosti jednotlivých typů budek uvedeny v souhrnné tabulce níže.

Využití jednotlivých typů budek instalovaných na území města Přelouče cílovými skupinami organismů na základě kontroly obsazenosti provedené v březnu 2018 (n=8). Vysvětlivky: K – kosník, KA – kavkovník, S – špačník, R – rehkovník, N – netopýrník.

Lokalita	Číslo budky	Využití ptáky / savci / hmyzem
Ulice Za Tratí	PK01	základ hnízda
	PS01	vrabec polní (<i>Passer montanus</i>)
	PKA01	vrabec polní (<i>Passer montanus</i>) špaček obecný (<i>Sturnus vulgaris</i>)
Park v okolí Švarcavy	PK02	rehek domácí (<i>Phoenicurus ochruros</i>) nocoviště ptáků
	PR01	nocoviště ptáků
	PN01	nocoviště ptáků
	PN02	úkryt netopýrů – pobytové stopy
	PN03	nocoviště ptáků

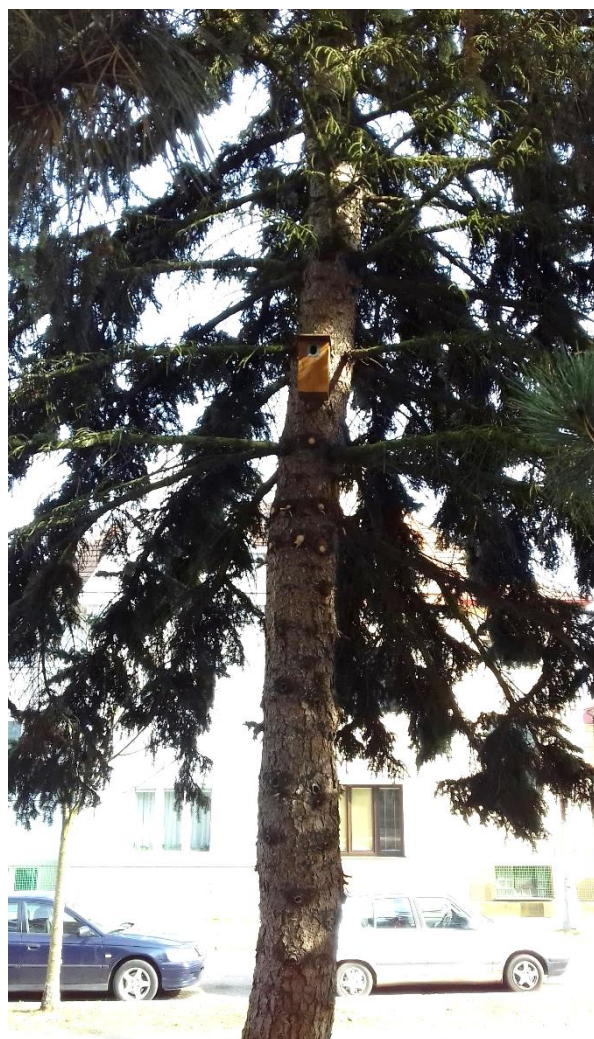
4. Instalace nových budek

Instalace nových budek byla prováděna dne 4. 3. 2018, současně s kontrolou budek stávajících. Síť budek byla doplněna celkem o 9 ks sýkorníků a 1 špačník na dvou lokalitách Přelouče, a to v ulici Za Tratí (5 ks sýkorníků), náměstí u sokolovny (4 ks sýkorníků, 1 špačník). Veškeré budky byly rovněž zaměřeny pomocí GPS a označeny inventarizačním číslem.

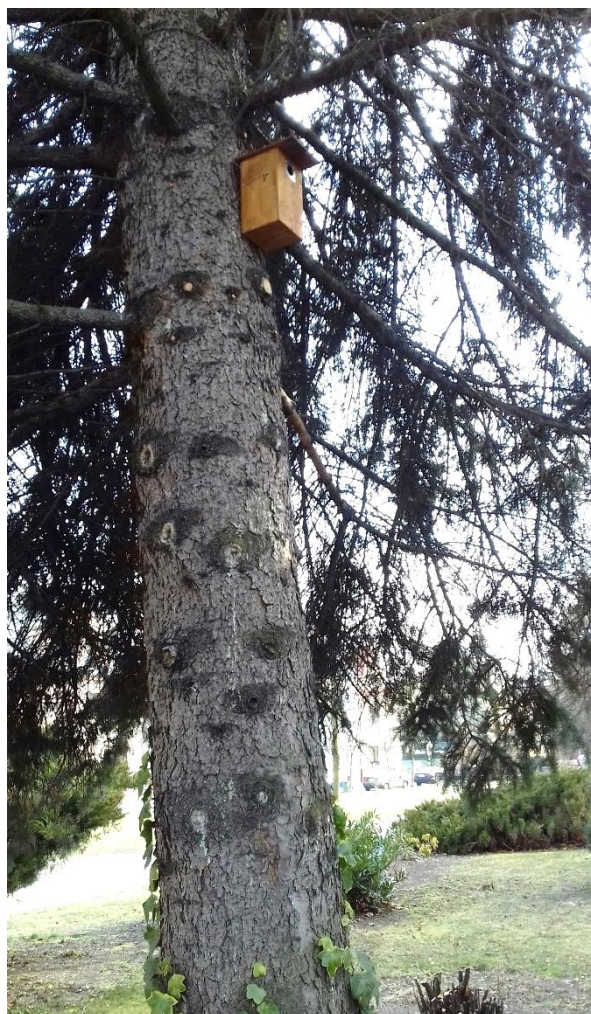
Nové budky v ulici Za Tratí

Nové budky na náměstí u sokolovny

Nové budky na náměstí u sokolovny

5. Aktuální stav sítě budek

5.1 Počty budek

Počty jednotlivých typů budek na třech lokalitách v rámci území města Přelouč, duben 2018.

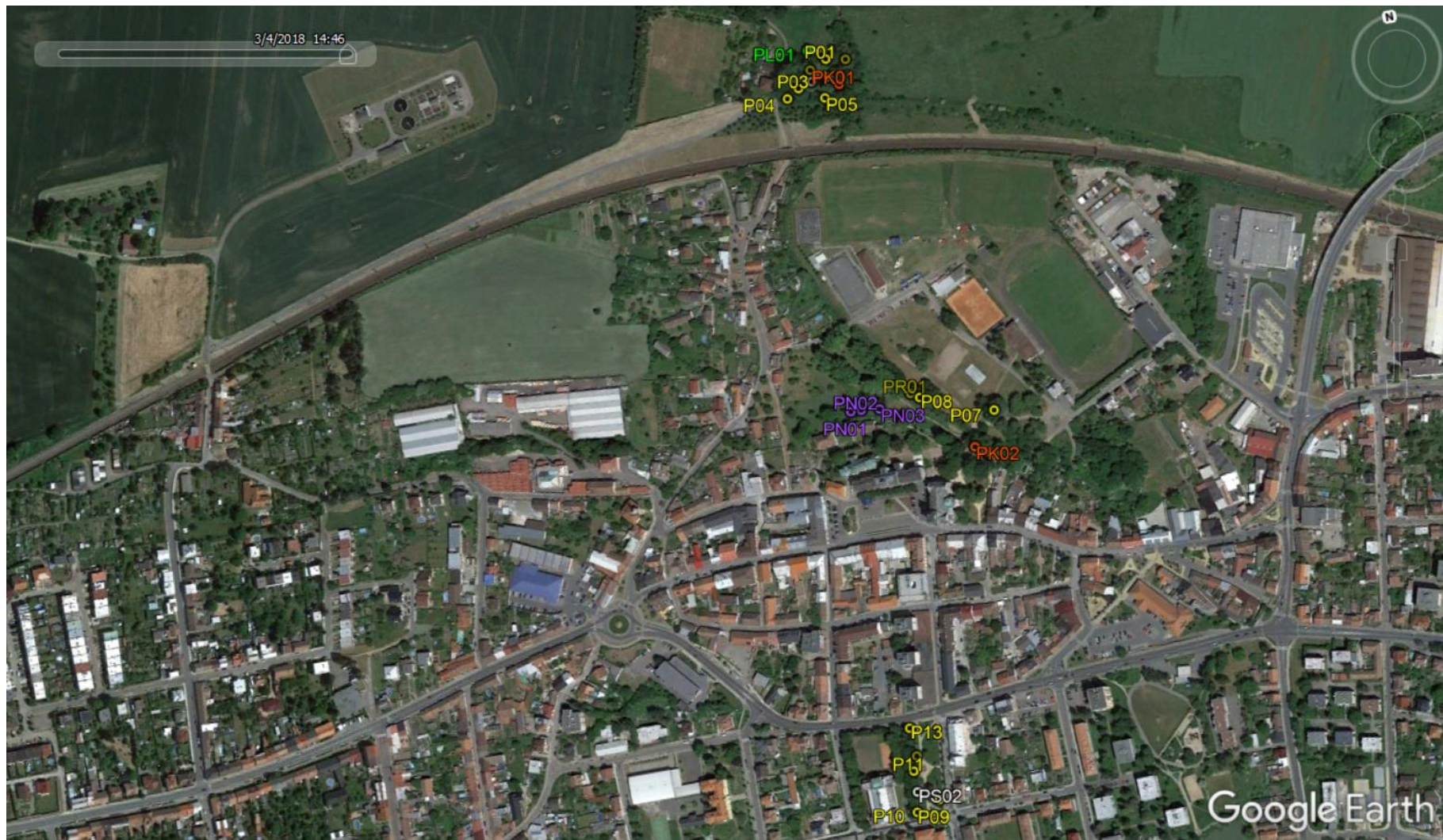
Lokalita/ typ budky	Sýkorník	Špačník	Netopýrník	Kosník	Kavkovník	Lejskovník	Rehkovník	Celkem na lokalitu
Ulice Za Tratí	6	1	-	1	1	1	-	10
Park v okolí Švarcavy	2	-	3	1	-	-	1	7
Náměstí u sokolovny	5	1	-	-	-	-	-	6
Celkem budek	13	2	3	2	1	1	1	23

5.2 GPS data

Pozice všech budek byla zaměřena v souřadnicovém systému WGS84. Uvedená data jsou samostatnou elektronickou přílohou tohoto dokumentu.

5.3 Mapové podklady

Vizualizace GPS záznamu všech typů budek kontrolovaných nebo instalovaných firmou EKOSFER Solutions, s.r.o. v roce 2018 na území města Přelouče (n=23). Podklad: Google Earth Pro 7.3.1, Garmin BaseCamp v4.6.2. Vysvětlivky: P01-P13 sýkorníky; PS0, PS02 špačníky; PN01-PN03 netopýrníky; PK01, PK02 kosníky, PL01 lejskovník; PR01 rehkovník; PKA01 kavkovník.

Vizualizace GPS záznamu budek na lokalitě „ulice Za Tratí“ v roce 2018, Přelouč (n=10). Podklad: Google Earth Pro 7.3.1, Garmin BaseCamp v4.6.2. Vysvětlivky: P – sýkorníky; PS – špačník; PK – kosník; PL – lejskovník; PKA – kavkovník.

Vizualizace GPS záznamu budek na lokalitě „park v okolí Švarcavy“ v roce 2018, Přelouč (n=7). Podklad: Google Earth Pro 7.3.1, Garmin BaseCamp v4.6.2. Vysvětlivky: P – sýkorníky; PN – netopýrníky; PK – kosník; PR – rehkovník.

Vizualizace GPS záznamu budek na lokalitě „náměstí u sokolovny“ v roce 2018, Přelouč (n=6). Podklad: Google Earth Pro 7.3.1, Garmin BaseCamp v4.6.2. Vysvětlivky: P – sýkorníky; PS – špačník.

5.4 Následná péče a údržba

Pravidelné čištění a kontrola obsazenosti budek (jaro a především podzim), případné doplňování sítě budek na výchozí hodnotu – likvidace poškozených budek. Po kontrole technické stavu bude provedena determinace organismů obsazujících budku. Následně bude provedeno vyčištění budky pro opětovné využití v příští hnízdní sezóně a zavěšení do původní pozice nebo i případné převěšení budky na vhodnější stanoviště. V průběhu prací budou prováděny drobné opravy a v ojedinělých případech deinstalace budek. Pro tuto činnost je nutná předchozí biologická praxe v ornitologickém oboru, vhodné je vlastnictví tzv. kroužkovací licence SSKSNM Praha.

Důsledky vynechání pravidelných kontrol – uvedené může způsobit zvýšenou predaci umístěných hnízd, zranění ptáků nebo opouštění snůšek vlivem nevyhovující technického stavu některých budek, šíření parazitů u hnízdících jedinců. V neposlední řadě poničené budky nepůsobí esteticky.

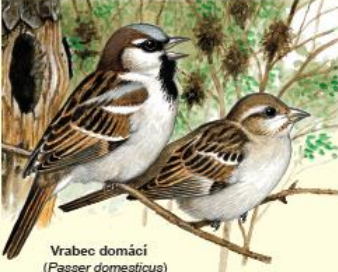
Výsledky pravidelného ročního reportingu lze využít pro propagaci činností investora, pro osvětovou činnost v rámci akcí pro laickou i odbornou veřejnost.

6. Instalace informačních cedulí

Pro účely propagace provedených opatření na podporu cílových druhů a pro informovanost obyvatel o základních zástupcích ptáků a letounů na území města Přelouče byly na dvou lokalitách instalovány informační panely. Po konzultaci se zástupcem MěÚ v Přelouči byly vybrány **návštěvnický atraktivní lokality** „ulice Za Tratí“ a „park u sokolovny“. Instalace informačních panelů proběhla dne 29.03.2018.

Grafický návrh informačního panelu pro lokalitu „náměstí u sokolovny“

Obyvateli Přelouče jsou i ptáci a netopýři

Vrabc domácí
(*Passer domesticus*)

Špaček obecný
(*Sturnus vulgaris*)

Brhlík lesní
(*Sitta europaea*)

Netopýr večerní
(*Eptesicus serotinus*)

Na území města Přelouče je realizována podpora hnízdních stanovišť ptačích druhů, které se přirozeně vyskytují v intravilánu města a na jeho okrajích. V rámci městské zeleně byla zřízena síť více typů budek pro ptáky, doplněná o denní úkryty pro netopýry. Jednotlivé budky jsou pravidelně kontrolovány a čistěny, o obsazenosti a výskytu druhů jsou vedeny detailní záznamy. Stávající soustava budek je průběžně doplňována a rozšiřována. Na tomto místě tak můžete nalézt nové instalované budky určené pro špačky, sýkory, vrabce nebo brhlíky, část z nich slouží dokonce jako úkryt netopýrů. Na dosah ruky máte nyní příležitost k přímému pozorování druhů hnízdících ve vašem okolí. Celá tato činnost je prováděna ve spolupráci Města Přelouče a firmy EKOSFER Solutions, s.r.o.

Sýkora modřínka
(*Parus caeruleus*)

Sýkora koňadra
(*Parus major*)

EKOSFER
Design © Jan Dungal

Grafický návrh informačního panelu pro lokalitu „ulici Za Trati“

Obyvateli Přelouče jsou i ptáci a netopýři

Na území města Přelouče je realizována podpora hnízdních stanovišť ptačích druhů, které se přirozeně vyskytují v intravilánu města a na jeho okrajích. V rámci městské zeleně byla zřízena síť více typů budek pro ptáky, doplněná o denní úkryty pro netopýry. Jednotlivé budky jsou pravidelně kontrolovány a čistěny, o obsazenosti a výskytu druhů jsou vedeny detailní záznamy. Stávající soustava budek je průběžně doplňována a rozšiřována. Na tomto místě tak můžete nalézt budky určené pro špačky, sýkory, vrabce, brhlíky, kavky, lejsky nebo polobudku pro kosy. Část z instalovaných budek slouží jako úkryt netopýrů. Na dosah ruky máte nyní příležitost k přímému pozorování druhů vyskytujících se ve vašem okolí. Celá tato činnost je prováděna ve spolupráci Města Přelouče a firmy EKOSFER Solutions, s.r.o.

Špaček obecný
(*Sturnus vulgaris*)

Brhlík lesní
(*Sitta europaea*)

Netopýr večerní
(*Eptesicus serotinus*)

Vrabc polní
(*Passer montanus*)

Kavka obecná
(*Corvus monedula*)

Kos černý
(*Turdus merula*)

Netopýr večerní
(*Eptesicus serotinus*)

EKOSFER
Design © Jan Dungal

Umístění informační cedule na lokalitě „náměstí u sokolovny“

Umístění informační cedule na lokalitě „ulice Za Tratí“

6. Souhrn

EKOSFER Solutions, s.r.o. v březnu 2018 provedla kontrolu, drobné opravy, výměnu a instalaci budek pro ptáky nebo netopýry na třech lokalitách v rámci města Přelouče; aktuální stav sítě je **23 ks budek**. Z jednotlivých typů jsou zastoupeny: sýkorníky (13 ks), špačníky (2 ks), netopýrníky (3 ks), polobudky pro rehky (1 ks) a kosy (2 ks), dále pak kavkovník a tzv. lejskovník. Na návštěvnicky atraktivních lokalitách byly navíc umístěny informační cedule o tomto projektu.

V průběhu kontrol obsazenosti byla zaznamenána hnízda nejméně 3 druhů ptáků – vrabec polní (*Passer montanus*), špaček obecný (*Sturnus vulgaris*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*). Dokončená hnízda ptáků byla nalezena v celkem 73 % budek. Pobytové stopy savců nebo blanokřídleho hmyzu nebyly zaznamenány. Z budek pro netopýry byl jako úkrytové stanoviště cílových druhů využit pouze jeden, ostatní budky byly sloužily pouze jako nocoviště ptáků.

Kromě nesporného biologického a ekologického významu vyvěšování budek v tomto typu prostředí, lze předpokládat další využití výsledků této činnosti v rámci osvětových a propagačních programů, které mohou posílit environmentální povědomí a občanskou odpovědnost místních obyvatel využívajících zeleň v intravilánu města k rekreaci nebo jako klidové zóny.

7. Reference a odborná činnost

REFERENCE ODPOVĚDNÉ OSOBY: MGR. ALEŠ SVOBODA, PH.D.

Reference o činnostech v oblasti ochrany životního prostředí Vám poskytnou níže uvedení:

1. **Městské lesy v Bratislave p.o.**; Ing. Juraj Zikmund, ředitel
2. **Městské lesy Kremnica s.r.o.**; Ing. Karol Mutňanský, jednatel společnosti
3. **Lesy Města Náchoda, spol. s r. o.**; Bc. L. Veverka, ředitel
4. **Lesy ČR s.p., ST oblast povodí Labe**; Jiří Marek, správce toků
5. **OÚ Suchohrad**; Andrea Grujbárová, starostka
6. **MěÚ v Rychnově nad Kněžnou**; Ing. Martina Langerová, referent OVŽP
7. **S-CHKO Malé Karpaty**; Peter Puchala, Ph.D., ředitel Správy
8. **Povodí Labe s.p.**; Michal Kubík, DiS., referent inženýrských činností
9. **Povodí Labe s.p., PS Žamberk**; Mgr. Kateřina Rupešová, úsekový technik
10. **HYDROTEAM s.r.o.**; Ing. Anna Kimličková, jednatel

PUBLIKAČNÍ ČINNOST A KONFERENCEČNÍ PŘÍSPĚVKY

Práce publikované v impaktovaných časopisech

- Svoboda A., Marthinsen G., Pavel V., Chutný B., Turčoková L., Lifjeld J. T., Johnsen A. (2015): Blood parasite distribution is associated with habitat preferences and migratory behavior in bluethroat subspecies. *Journal of Ornithology* 156: 371-380.
- Wojczulanis-Jakubas K., Svoboda A., Kruszewicz A., Johnsen A. (2010): No Evidence of Blood Parasites in Little Auks (*Alle alle*) Breeding on Svalbard. *Journal of Wildlife diseases* 46: 574–578.
- Svoboda A., Marthinsen G., Turčoková L., Lifjeld J. T., Johnsen A. (2009): Identification of Blood Parasites in Old World Warbler Species from the Danube River Delta. *Avian Diseases* 53:634–636.

Práce publikované v odborných časopisech

- Svoboda A. (2012): Ptáci lokálního biokoridoru Žabník na Hranicku. *Zprávy MOS* 70: 32–36.
- Svoboda A. & Švorc J. (2012): Výskyt plcha lesního (*Dryomys nitedula*) v ptačích budkách na Hranicku. *Zprávy MOS* 70: 37–40.
- Švorc J., Svoboda A. & Ševčík P. (2012): Stavební díla brhlíka lesního (*Sitta europaea*) v ptačích budkách. *Zprávy MOS* 70: 41–42.
- Svoboda A. & Švorc J. (2011): Obsazenost ptačích budek rozmístěných v úseku dálnice D4704 (Lipník n. Bečvou – Běloutín). *Zprávy MOS* 69: 52–56.
- Svoboda A., Pavel V., Chutný B. & Turčoková L. (2008): Konipas citrónový (*Motacilla citreola*) opět v Krkonoších. *Panurus* 17: 95–97.
- Svoboda A., Pavel V. & Flousek J. (2007): Vliv početnosti drobných savců na hnízdní úspěšnost lindušky luční (*Anthus pratensis*) v Krkonoších. *Sylvia* 43: 44–50.
- Pavel V., Svoboda A. & Chutný B. (2006): Herbivorní savci ovlivňují hnízdní úspěšnost na zemi hnízdících pěvců ve vrcholových partiích Krkonoš. *Panurus* 15: 73–78.

Populárně vědecké články

- Svoboda A., Pavel V. & Flousek J. (2008): Drobní nepřátelé lindušek. *Krkonoše*: 10: 22–23.

Abstrakty ve sbornících z konferencí

- Svoboda A., a kol. (2016): Nájemníci ptačích garsoniér – kompenzační opatření v prostoru Moravské brány. Celostátní konference ČSO, 2016, Mikulov.